

Motion till riksdagen 2018/19:945

av **Hans Hoff (S)**

Vård och särskilt boende för demenssjuka

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över rättspraxis kring omfattningen av framtidsfullmakter och behovet av att utöka användningsområdet för dessa till att omfatta även vård och omsorg och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över all lagstiftning som rör såväl möjlighet till som förbud mot tvingande åtgärder gentemot demenssjuka som saknar insikt om sitt eget vårdbehov, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

I takt med att livslängden ökar har också andelen av befolkningen som drabbas av demenssjukdomar ökat. I dag uppskattas 130 000 till 150 000 personer i Sverige lida av demenssjukdom, en siffra som väntas stiga till 250 000 om drygt trettio år enligt Svenskt Demenscentrum.

Med dagens lagstiftning måste en dement person själv ge sitt medgivande för att kunna placeras vid ett demensboende. Lagstiftningen bygger på frivillighet och syftar till att värna den viktiga principen om individens rätt till självbestämmande. Dilemmat uppstår då detta innebär att en person med demenssjukdom själv måste ha förmåga att inse sitt behov av omsorg och fatta beslut därom.

Demenssjukdomar medför dock ofta en bristande sjukdomsinsikt, vilket i kombination med exempelvis minnessvårigheter gör så att ett vanligt problem inom demensvården blivit att den drabbade själv inte alltid inser sitt behov av vård och/eller särskilt boende.

I dessa fall kan socialtjänsten således inte ingripa om inte samtycke ges av den enskilde. Demenssjukas livsvillkor påverkas negativt av rådande ordning som leder till att många lever slutet av sina liv under miserabla förhållanden. Med tanke på att demenssjukdomarna ökar i samhället är det sannolikt att problemet kommer att drabba allt fler i befolkningen framöver.

Situationen påverkar även de anhöriga mycket negativt, liksom vårdpersonalen i hemmet, som ofta upplever sig som otillräckliga då de inte kan erbjuda den omsorg den sjuka är i behov av. Enligt Socialstyrelsens utvärdering av de nationella riktlinjerna för demensvården 2018 ställer kommunerna heller inte alltid samma krav på anställda inom hemtjänsten som för anställda vid särskilda boenden, vilket gör att kompetens ibland saknas hos personalen.

Ifjol stiftades en ny lag om framtidsfullmakter som innebär att en person som är frisk kan utse en särskild person att ta hand om hans eller hennes angelägenheter i framtiden, i det fall hen inte längre kan göra det själv. Framtidsfullmakten avser främst ekonomiska angelägenheter men kan även omfatta personliga. Det är dock rättsligt omstritt huruvida den kan tillämpas för att omfatta även sådant som flytt till särskilt boende.

Rättsvetenskapliga forskare på området menar att det bästa vore att, likt i många andra länder, utöka och klargöra lagen om framtidsfullmakter så att den tydligt omfattar även vård och omsorg. Det skulle underlätta för möjligheten att låta utsedd fullmaktstagare fatta beslut om särskilt boende å den demenssjukas vägnar. En utökning av framtidsfullmaktens omfattningsområde löser dock enbart en del av problematiken på kort sikt.

Pågående studier vid både Lunds universitet och Linnéuniversitet visar vidare att det uppstår en spänning i tolkningarna mellan å ena sidan socialtjänstlagens fokus på individens autonomi och å andra sidan föräldrabalkens fokus på minsta ingripande åtgärd, samtidigt som möjlighet finns till tvingande åtgärder för den enskildes bästa. Demenssjuka utan insikt om sitt vårdbehov hamnar således i kläm när olika tolkningar av dessa lagstiftningar görs. Ett helhetsgrepp kring all lagstiftning som gäller tvingande åtgärder gentemot den enskilde demenssjuka visavi individens autonomi, behövs således för att komma tillrätta med problematiken på lång sikt.

Hans Hoff (S)